

ЗА ПРЕВОДА И ИЗДАНИЯТА НА РОМАНА „АЛЕКСИС ЗОРБАС“ – БЪЛГАРСКИ И НЕМСКИ ИЗМЕРЕНИЯ

Величка Симонова-Гроздева

В класацията на британския вестник The Guardian през 2002 година романът на Никос Казандзакис „Алексис Зорбас“ (с оригинално заглавие “Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά”) е единственото произведение от съвременната гръцка литература, което е включено сред 100-те най-добри книги за всички времена.¹ За това световно признание роля несъмнено изиграват преводите на романа на повече от 40 езика, сред тях немският и българският преводи, които са обект на нашето изследване. Една от причините, породили интереса ни към конкретната тема, е липсата на по-цялостно проучване, както на историята на всеки един от двата превода, като неделима част от живота на литературния първообраз, така и в съпоставителен план.² Вярваме, че работата ни допълва и данните за изданията на двата езика, представени в информационните масиви на Музей „Казандзакис“ (Τδρυμα Μουσείου Νίκου Καζαντζάκη) и на Националния център за книгата на Гърция (ΕΚΕΒΙ). Ще се постараем да обрисуваме „хората в сянка“³, преводачите на романа на български и на немски език, и да влезем в творческите им лаборатории, припомняйки мнения на техни критици. Логично е да засегнем въпросите за връзката между преводача и дълголетието на пренаписания текст, но анализът и оценката на адекватността му по отношение на оригинала не ще бъдат наша задача. Бележките ни са в посока историята на превода и имат за конкретна цел да събудят интерес към проблемите на преводната белетристика.

Друг импулс, дал тласък на работата ни, бе преучредяването на Дружеството „Приятелите на Никос Казандзакис – секция България“ (2011 г.), чийто пръв председател през 1999 г. е българският преводач на Казандзакис Георги Хр. Куфов, както и дългоочакваното преиздаване на романа „Алексис Зорбас“⁴ – цели 38 години след първото издание на български език и 16 след последното.

Определян като голямото възвръщане на Казандзакис към формата на романа (Μότσιος 2000: 7), “Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά”, е сред най-превежданите му на всички географски ширини

произведения [нетърговското от съвременна гледна точка заглавие с името на героя не става пречка за популярността (Недков 1985, 444)]. С вдъхновение от пристигането в родината Казандзакис създава и редактира само за две години (1941–1943) първия от поредицата стойностни за новата гръцка проза романи, който прави съвременна Гърция и Крит различни на световната карта (Михайлова 2010). След отличието на Френската академия за най-добра книга от чужд автор (1954 г.), „този синаксар на Зорбас“ както го определя сам в края на романа авторът (Казандзакис 1995, 301), започва своята триумфална обиколка по света.

“Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά” е единственият роман на Н. Казандзакис, който е отпечатан първо в Гърция (Αθήνα, Δημητράκου, 1946), а на следващата година е преведен на френски език. Още преди първото отличие на книгата, на бял свят през 1952 г. се появява немският превод със заглавие „Alexis Sorbas. Abenteuer auf Kreta.” („Алексис Зорбас. Приключение на Крит.”), дело на германския неоелинист Александър Щайнмец (изд. Kleine-Vrlag, Braunschweig/ФРГ). До 2005 г. само от издателство Rowohlt-Verlag, което откупва правата за джобното издание през 1955 г., са отпечатани около 750 000 екземпляра в рамките на над 60 издания, като последното, 54-то, е от 2009 г. Немският превод се разпространява във ФРГ, ГДР (издателство Volk und Welt от 1962 г.), Швейцария и Австрия, като общият брой на издателствата, включили в програмата си отпечатването на „Алексис Зорбас” на немски език, е 14.

Първият немски преводач на романа, д-р Александър Щайнмец, е роден през 1879 г. в Хамелн, Долна Саксония. Ролята, която изиграва в гръцко-немския литературен трансфер на XX-ти век, е от голямо значение за взаимното културно опознаване на двата народа. Разпаленият, по всяка вероятност от часовете по старогръцки език, интерес към Гърция и жаждата за приключения изпращат младия и почти безпаричен Щайнмец в Атина през 1902 г. (Schellinger 2010: 271–279). Това силно увлечение по Гърция, което не го напуска до сетния му час през 1973 г., проличава и от желанието му да участва като доброволец в Критското въстание. За да се издържа и за да научи добре езика, Щайнмец дава частни уроци по немски език в заможни семейства, а в периода 1913–1916 г. учителства в търговското училище на остров Сирос. В гръцките литературни кръгове той се сприятелява с Димитриос Тангопулос, една от ключовите

фигури на тогавашната литературната сцена и издател на списанието на димотикистите *Ο Νουμάς*, за което Щайнмец пише кратки текстове на социално-политически теми. Първият доказан публикуван до днес негов превод на гръцки е откъс от труда на Енгелс „Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft”, а от гръцки на разказ на Тангопулос (1920 г.). Напускайки Гърция заради войните, Щайнмец се установява в Мюнхен, където през 1920 г. завършва следването си по новогръцка филология с докторска степен и дисертация на тема „Untersuchungen zu den Klephtenliedern”. Кариерата му продължава като секретар в гръцкото генерално консулство в Мюнхен и координатор за младите гръцки учени, които следват в Германия. Води лекторат по немски език в Ханя (1933) и Кавала (1939) като представител на Германската академия (Deutsche Akademie), а до заминаването си от Атина през 1944 г. е секретар в Германския научен институт там. По това време в Лайпциг излиза томчето „Der Traum auf den Wellen” с негови преводи на 31 разказа от Пападиамандис, Уранис и др., а на следващата година Щайнмец внася в Германската академия предложение за издаването на немско-гръцки речник и списък с немски заглавия за превод на гръцки език. След 1945 г. д-р Александър Щайнмец живее в Гщад на Химзее, Горна Бавария, но не спира да публикува преводи и статии за Гърция и нейната литература. Поддържа контакти с гръцки и кипърски автори, които му изпращат екземпляри от своите произведения (Асимакопулос, Влахос, Вретаκος, Димаκис, Рита Буми-Папа, Превелаκис и др.). В негово писмо четем: „За мен Гърция не е само духовната ми родина, като за всеки образован човек, а наистина втора родина, която не различавам по нищо от моята собствена” (Κριαράς 2001: 652). Доказателство за тази обич е и учебникът по новогръцки език, създаден от Александър Щайнмец (в 18-то издание на изд. Langenscheidt през 2002 г.!).

Като преводач Щайнмец следва собствената си наклонност да популяризира гръцката култура, език и начин на мислене в немско-езичното пространство, а като истински привърженик на „димотики” сътрудничи на гръцки списания, даващи трибуна на това течение. Още тогава гръцките му приятели го определят като „... ένας από τους πιο καλούς και χρήσιμους φίλους της νέας μας λογοτεχνίας”⁵ (един от най-добрите и полезни приятели на новата ни литература). Между 1920 и 1944 г. А. Щайнмец прави преводи на автори, които не са

водещи на гръцката литературна сцена и предпочита традиционната гръцка тематика. Игнорира поколението на 30-те и го оценява като песимистично декадентски настроено. Гръцката държава с президентски указ признава заслугите му като го награждава през 1964 г. с Големия кръст на ордена на Феникс (след Ордена на Джордж I от 1936 г.). В спомените си за Щайнмец, когото познава от 1930 г. като стипендиант на Атинската академия в Мюнхен, Емануил Криарас го вижда като човек симпатичен, с доброта и стохастичен подход към нещата, с чувство за хумор дори в превратностите на живота (Κριαράς 2001: 653).

Александър Щайнмец работи във време, когато гръцкият език и новогръцката литература все още не са предизвикали силния интерес на чуждите изследователи и тъкмо поради тази причина приносът му за облагородяването на духовните връзки между Германия и Гърция не трябва да бъде подценяван. С ранния си превод на „Алексис Зорбас“ той подхранва възприемането на жизнеутвърждаващия гръцки дух от няколко поколения немски читатели. Вероятно не е случайно, че погледът му е попаднал на този ключов текст на литературния витализъм, чрез който, през призмата на Казандзакис, дава нов тласък на исторически идеализираната рецепция на Гърция в немскоезичното пространство. (Schellinger 2010: 279). Така немският превод на “Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά” се превръща в един от успехите при представянето на съвременните гръцки автори в Германия, като имаме предвид, че подборът и превеждането на новогръцка литература през миналия век там е затруднено политически и идеологически, а закъснялото въвеждане на новогръцка филология в германските университети има за последица малкия брой квалифицирани литературни преводачи. През последните години, покрай засиления интерес към най-новата гръцка литература в Германия, темата за стойността на превода на Александър Щайнмец често дава повод за дискусия. В статията си във Ost-West-Wochenzeitung Еберхард Рондхолц⁶ изразява мнението, че издателствата трябва да реагират на градивна критика и да ревизират лошите преводи от гръцки език. За положителен пример авторът използва издателство Ullstein-Verlag, което издавало своя „Алексис Зорбас“ в напълно преработена, съответстваща на оригинала версия, направена от родената в Пирея Исидора Розентал-Камаринеа.⁷ Рондхолц отбелязва, че Камаринеа

открива в многократно издавания превод на д-р Щайнмец многобройни грешки и пропуски, както и творческо допълване на текста, които обаче не пречели на Rowohlt-Verlag да продължава с отпечатването на първоначалния текст. В тази връзка е необходимо да уточним, че още през 1982 г. издателство Herbig-Verlag отпечатва романа в превода на Александър Щайнмец, но в редактиран от Розентал-Камаринеа вид, с частично нов, адаптиран към гръцкия оригинален текст на Казандзакис превод. При последващите издания на основата на нейната редакция отпада и добавеното от първия преводач подзаглавие. Дитер Родерих Райнш⁸ посочва, че немският превод на романа, направен от А.Щайнмец (Брауншвайг, 1952) е след първата редакция на гръцкия оригинал (Атина, Димитраку, 1946). За второто гръцко издание Казандзакис преработва творбата (Атина, Димитраку 1954) и частично прави значителни промени. Третото издание (Атина, Дифрос, 1955) се смята за последно и служи за основа на по-нататъшните издания, а новата преработка на немския превод от Розентал-Камаринеа възпроизвежда съществено тази концепция. Райнш отбелязва необходимостта от нов надежден немски превод на почти всички произведения на Казандзакис, въпреки, че „Алексис Зорбас“ от първото му немско издание през 1952 г. се радва на голяма популярност и успех. След излизането по екраните на филма на Михалис Какоянис през 1964 г., непосредствената представа за романа и Гърция дълго време се свързва с танцуващите сиртаки Антъни Куин и Алън Бейтс. Вероятно поради тази причина на корицата на повечето немски издания през годините е запечатана финалната сцена от филма.

Съвсем различна е ситуацията с новогръцката белетристика в България, в превода и издаването на която имаме дългогодишни традиции още от 60-те години на миналия век. Казандзакис е безспорният фаворит и на българския любител на художественото слово, който намира време за Зорбас в претъпкания сутрешен автобус (Недков 1985: 432). На български език романът се появява след успеха на едноименния филм, но малцина са тези, които знаят, че издаването му е заложено цели 3 г. преди това. В проектоплана на Държавно издателство „Народна култура“ за класическото наследство,⁹ новогръцката литература е представена с едно единствено заглавие – „Алексис Зорбас“. 21 години след немския превод на романа, друг

ПЛЕНЕН ОТ МЕЛОДИКАТА НА ГРЪЦКИЯ ЕЗИК колега на А. Щайнмец, пловдивчанинът Георги Куфов (1923–2004), се заема с нелеката задача да се пребори с „езиковото чудо Казандзакис“, чийто лабиринт от плетеници е много трудно обясним понякога” (Куфов 2000: 36). Българският превод на Г. Куфов продължава да бъде единственият български превод на този роман на Казандзакис.

Георги Куфов е известен като преводач на художествена литература от гръцки и френски език, но се изявява също като рецензент и писател. Многобройни са признанията за проникновените му преводи от гръцки, сред които са наградите на Съюза на преводачите в България за превода на романите на Казандзакис „Репорт пред Ел Греко” (1984 г.), „Последното изкушение” (1989 г.), грамота на Съюза на българските преводачи и посолството на Р. Гърция за цялостна литературна дейност и принос за развитието на българо-гръцките отношения (1997 г.) и най-високото гръцко отличие „Златен кръст на почетния легион” (1998 г.). Тъй като корените му са от стария епирски търговски род Кофос, Георги Куфов следва желанието си да опознае по-добре гръцката реч и така достига до предизвикателството Казандзакис. Казва, че превежда с по-голяма лекота от гръцки език отколкото от френски, защото балканското в националния характер на българи и гърци улеснява работата му. Така българският културен медиатор Куфов хвърля мост между България и Гърция още в годините на студената война. В своята рецензия „Гео Милев в хубав превод на гръцки” Георги Куфов определя литературата като най-добрия начин за взаимно опознаване на народите, който има още по-голямо значение, когато народите са съседни. Сред преведените от него на български език гръцки автори (Дидо Сотириу, Дукас, Роидис и др.), Казандзакис си остава негов любим писател, който никога не загубва първото място (Куфов 2000: 40). Започвайки с превода на романа „Капитан Михалис” (1961 г.), с търпение и много упорити усилия, българският преводач на Казандзакис постепенно израства като добър познавач на стила му, който съумява да предаде неспокойния дух и „критския поглед” на Казандзакис във всички претворени от него текстове (Михайлова, 2011: 15). В годишния преглед на преводната продукция през 1984 г. другият изтъкнат наш преводач от гръцки език Стефан Гечев хвали колегата си Куфов за трайното пристрастие към Казандзакис, благодарение на което е навлязъл дълбоко в него-

вата стилистика и поднася чудесен превод на „Рапорт пред Ел Греко”¹⁰. Преводите на Куфов правят впечатление с отличното владение и на двата езика, с възпроизвеждане на по-архаични и с особено уханье български думи (Недков 1985: 444). Марин Жечев подчертава вещината на преводача Куфов при работата му с езика на Казандзакис в превода на „Алексис Зорбас”, защото разпознава подводните камъни и дава на читателя жив роман на български език с цялата фантазия на автора (Жечев 2004: 424).

Първото българско издание на романа излиза от печат през 1973 г. в поредицата „Избрани романи”, а художественото оформление прави известният български художник Александър Поплилов. Рецензентът Богомил Нонев години по-късно се връща към този период: „Преди двадесетина години ми дадох да рецензирам „Алексис Зорбас”... Написах положителна рецензия, но други пък намериха, че в романа има нищешанство, неисторическо осветляване на балканските събития. Това не бе тъй. Имаше идейни недъзи, но длъжни бяхме да открием основното в книгата, нейната честност, истинския балкански хуманизъм на героя, великолепното присъствие на един голям писател. Нямам намерение да разказвам как по-късно Никос Казандзакис намери своя български читател, а Алексис Зорбас на Антъни Куин години стоя със здравите си нозе по софийските екрани.”(Нонев 1985: 4). В характерно идеологизираня за времето предговор на изданието, озаглавен „Казандзакис – човекът и творецът”, Христофор Тзавела поставя акцент върху по-пролетарски звучащите творби на Казандзакис, романът и героят остават в периферията, а стилът на Казандзакис и преводаческото усилие на Г. Куфов, което читателят трябва да оцени, изобщо не намират място в коментара. Що се отнася до превода на заглавието, както в немския превод така в българския, е пропуснато съчетанието „βίος και πολιτεία”/ „житие и битие” според Здравка Михайлова, препращащо към житието на един разпътен светия (Михайлова 2010), „животът и страданията” по мнението на М. Жечев (Жечев 1975: 100), а Куфов, в пролога на Казандзакис към изданието през 1984 г. го формулира като „живота и дейността”(Казандзакис 1984: 5). Второто издание през 1976 г. рисува художник-иллюстраторът Никифор Русков, а третото(1980 г.) е фототипно на второто. С четвъртото издание (1984 г.) се заемат пловдивското издателство „Христо Г. Данов” и графикът Чавдар Щип-

ков. През 1995 г. романът е отпечатан на български език за пети път. Много луксозното томче в библиотека „Класика“ на издателство „Анубис“ е интересно и заради вътрешните си илюстрации, дело на художника Любен Зидаров. В това издание се появява и предговорът „Големият сърцеводец“ на преводача Георги Куфов, който посочва, че „в Казандзакис има много от това, което наричаме народна мъдрост“ и определя романа „Алексис Зорбас“ като „върх в литературните му Хималаи“, „книга, която се чете с вълнение“, спирайки се на характерното слово на Казандзакис (Казандзакис 1995: 7). За съжаление по неизвестни причини тук липсва прологът на самия автор.

През есента на 2011 г. реалност стана и шестото българско издание, благодарение на младия екип на Издателска къща „Ентузиаст“, която е откупила авторските права. Художник на корицата е утвърденият български илюстратор Виктор Паунов, преподавател в Националната художествена академия. Предговорът на Патроклос Ставру посвещава читателите на знакови литературни образи.

В обобщение на направената панорама можем спокойно да заключим, че и българският, и немският Зорбас, са намерили трайно мястото си в своята не гръцка среда. Естествено е въздействието на българския превод да се облекчава от историческата близост, културните влияния и сходствата с гръцката ценностна система. Но жизнелюбивата душа на Алексис, която по детски се радва на живота и мъдро философства, в еднаква степен допада на читателя в България и Германия. Вероятно защото четейки тази книга, той може да разбере и гърка, и себе си, човека изобщо. Ето как литературният превод трябва да вълнува своя съвременник и поради тази причина, за разлика от „статичния оригинал“, преводът е обновяем през всяка епоха (Вицаксис 2008: 51). Едно твърдение, което отваря вратата за нови, но отговорни преводачески експерименти с текста и ще позволи на литературите да продължават да споделят чрез своите преводачи. Георги Куфов и Александър Щайнмец са достойни културни посредници, посветили силите си на популяризирането на съвременната гръцка литература, и имената им не трябва да бъдат забравяни. С вдъхновените си преводи на романа “Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά” двамата дават един забележителен приятел на българската и немската читателска публика, защото както казва самият Никос Казандзакис, това не е книга, а човек.

БЕЛЕЖКИ

¹ “The top 100 books of all time”, The Guardian, 8/5/2002.

² Вниманието към преводите на тези два езика произтича от научната работа на автора в областта на неоелинистиката и германистиката.

³ Метафората е на Емил Басат.

⁴ В поредицата на Издателска къща „Ентусиаст” Enthusiast Vintage.

⁵ O Noumas, 793, Mai 1930, S. 128.

⁶ Eberhard Rondholz Ost-West-Wochenzeitung, www.freitag.de/2001/42/01421402.php – Das Sorbas-Syndrom Umwege über Frankreich. Zur Rezeption der modernen griechischen Literatur in Deutschland.

⁷ Исидора Розентал-Камаринеа (1918–2004). Доцент по новогръцка и византийска литература във Philipps Universität-Марбург, германист и създател на катедрата по новогръцка и византийска филология в Ruhr-Universität-Бохум. Исидора Розентал-Камаринеа има заслуги за популяризирането на новогръцката литература с преводите си на Превелакис, Венезис, Казандзакис, поезията на Рицос, Вретаκος, Елитис и др. С цялата си дейност като научен работник и талантлив преводач спада към изтъкнатите културни посредници на Гърция в Германия. Издател на сп. Hellenica (от 1964 г.) и научната поредица “Folia Neohellenica” (от 1975 г.).

⁸ Diether Roderich Reinsch, Nietzsche Studien (1984), <http://www.reference-global.com/doi/abs/10.1515/9783110244328.600>

⁹ Проектопланът застъпва издаването в близките години на националните литератури на страни и народи с утвърдени литературни традиции. (Притурка на в-к „Литературни новини”, бр. 26 от 25.04.1962 г.)

¹⁰ Преводът през 1984 г., сп. Панорама, бр. 4, 1985, с. 207–216.

ЛИТЕРАТУРА

Жечев, 1975: М. Жечев. Поглед към съвременната гръцка литература. Никос Казандзакис – новото превъплъщение на Одисей. София, 1975, 69–126.

Жечев, 2004: М. Жечев. Никос Казандзакис 1883-1957. В: Преводна рецепция на европейските литератури в България. Балкански литератури, том 6, втора част. София, 2004, 419–429.

Казандзакис, 1995: Н.Казандзакис. Алексис Зорбас. София, 1995.

Казандзакис, 1973: Н.Казандзакис. Алексис Зорбас. София, 1973.

Куфов, 2000: Г. Куфов. Големият сърцеведец. – В: (Въз)връщането към романа. Международен научен симпозиум „Творчеството на Никос Казандзакис” София, 14-16 май 1999 Доклади. София, 2000, 36–40.

Куфов, 1981: Г. Куфов. Гео Милев в хубав превод на гръцки. – В: Пано-рама, 6, 1981, 234.

Михайлова, 2011: З. Михайлова. Творчеството на Казандзакис на български или за „критския поглед” в преводите на Георги Куфов. – В: Литературен вестник, 9, 2011, 3–15.

Михайлова, 1991: З. Михайлова. Предпоследното изкушение? – В: Панорама, 3, 1991, 225-227.

Михайлова, 2010: З. Михайлова. Как Алексис Зорбас омагьоса Никос Казандзакис. http://www.grreporter.info/Kak_Aleksis_Zorbas_omagosa_Nikos_Kazandzakis/6113, 18 юли 2010.

Недков, 1985: З. Недков. Препрочитайки Казандзакис. – В: Съвременник, 3, 1985, 432–434.

Нонев, 1985: Б. Нонев. Казандзакис се бори със смъртта. В: Литературен фронт, 8, 1985, 4.

Панайотова, Яначкова, Денева, 2007: Б. Панайотова, Р. Яначкова, Е. Денева. Гръцки автори, преведени на български език 1878–2006. – Библиографски указател. София, 2007, 112–113.

Schellinger, 2010: A. Schellinger. Zwischen den Stühlen. Der Kulturmittler Alexander Steinmetz. – In: Ch. Kambas, M. Mitsou. Hellas verstehen. Deutsch-griechischer Kulturtransfer im 20. Jahrhundert. Köln, 2010, 269–287.

Emrich 2010: G. Emrich. Isidora Rosenthal-Kamarinea und ihre Antologie. – In: Ch. Kambas, M. Mitsou. Hellas verstehen. Deutsch-griechischer Kulturtransfer im 20. Jahrhundert. Köln, 2010, 347–353.

Βιτσαξής, 2008: Β. Βιτσαξής. Η χρονική διάσταση της λογοτεχνικής μεταφραστικής δημιουργίας. In: Τετράδια πολιτισμού. – Τέχνες και γράμματα. Οπτικές και προοπτικές, 3/4, 2008, 50-51.

Καζαντζάκης, 2002: Ν. Καζαντζάκης. Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά. Αθήνα, 2002.

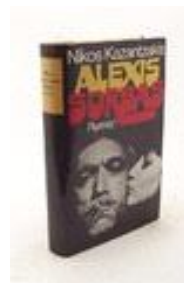
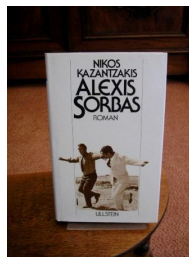
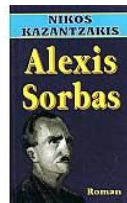
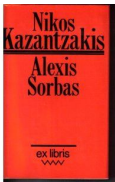
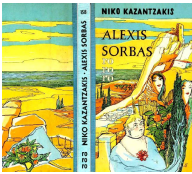
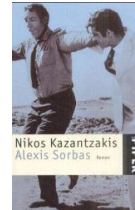
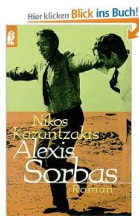
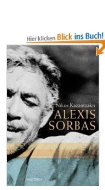
Κριαράς, 2001: Ε. Κριαράς. Αλέξανδρος Στάινμετц (1879–1973). ‘Ενας ξεχασμένος νεοελληνιστής. – In: Νέα Εστία, 1739, 2001, 647–652.

Μότσιοι, 2000: Γ. Μότσιοι. Η μεγάλη (επι)στροφή του Ν. Καζαντζάκη στο μυθιστόρημα (από τον “Οφι και κρίνο» στον «Βίο και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά”. – В: (Въз)връщането към романа. Международен научен симпозиум „Творчеството на Никос Казандзакис”. София, 14-16 май 1999. Доклади. София, 2000, 7–19.

Издания на немския превод

*Nikos Kazantzakis, Alexis Sorbas (Abenteuer auf Kreta), Roman.
Übersetzung: Dr. Alexander Steinmetz.*

- Kleine, Braunschweig 1952,
- Europäischer Buchklub, Zürich 1953, 1966,
- Verlag Kurt Desch, München Wien Basel, 1962 (1970, 1972, 1978),
- Verlag Volk und Welt, Berlin 1962 (1972, 1973, 1976, 1978, 1981, 1988),
- Rowohlt, Reinbek bei Hamburg, 1955 (1963, 1965, 1966, 1967, 1968, 1970, 1971, 1972, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2008, 2009)/Rowohlt Rotations Romane-rororo Taschenbücher).
- Buchclub Ex Libris. Zürich, 1966.
- Buchgemeinschaft Donauland. Wien, 1970.
- Herbig, München Berlin, **Kazantzakis, Nikos.** Alexis Sorbas. Roman / (Dt. Übers. von Alexander Steinmetz, überarb., z.T.neu übertr. und dem neugriech. Orig.-Text angepasst von Isidora Rosenthal-Kamarinea) – 1982, 1984.
- Ullstein, Berlin 1988 (1993, 1994, 1995 – Alexis Sorbas / Griechische Passion. Zwei Romane, 1996).
- Efstathiadis Group, Αθήνα (Athen) 1995.
- Verlag Das Beste, Stuttgart 1996, (Dt. Übers. von Alexander Steinmetz, überarb., z.T.neu übertr. und dem neugriech. Orig.-Text angepasst von Isidora Rosenthal-Kamarinea)
- Piper Verlag, München 2001 Alexis Sorbas : Roman / Nikos Kazantzakis. Aus dem Griech. von Alexander Steinmetz, überarb. von Isidora Rosenthal-Kamarinea Ungekürzte Taschenbuchausg. München ; Zürich : Piper 2001, 2004.
- Artemis & Winkler, Düsseldorf– Zürich 2002. Alexis Sorbas : Roman / Nikos Kazantzakis. Aus dem Griechischen von Alexander Steinmetz, überarbeitet von Isidora Rosenthal-Kamarinea. Mit einem Nachwort von Evi Petropoulou, zwei Handschriften-Faksimiles und einer Zeittafel. Artemis und Winkler, Düsseldorf und Zürich 2002.
- Köln: Anaconda, 2008.

Издания на българския превод

Никос Казандзакис, Алексис Зорбас

Превод: Георги Куфов

- Народна култура. София, 1973, 1976, 1980
- Христо Г. Данов. Пловдив, 1984
- Анубис. София, 1995
- Enthusiast. София, 2011

